

BADIY ASAR TAHLILIDA PEDAGOGIK TEXNALOGIYALARDAN FOYDALANISH

Atamurotova Qunduzoy Abdug‘aniyevna
Denov tadbirkorlik va pedagogika ininstitu
Pedagogika fakulte boshlang‘ich ta’lim
metodikasi kafedrasи o‘qituvchisi
@mail: atamurotovaqunduzoy@gmail.com

Karimova Zuxra Anvar qizi
Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Boshlang‘ich ta’lim yo‘nalishi
2- bosqich talabasi

Norqulova Marjona Asror qizi
Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Boshlang‘ich ta’lim yo‘nalishi
2- bosqich talabasi

Annotatsiya : Adabiyot o‘qitishdagi eng ilg‘or tajribalarni umumlashtirmay, deyarli barcha darslarda qo‘llash mumkin bo‘ladigan universal qonuniyatlarini kashf etmay turib, yoshlarga adabiy tarbiya berish samaradorligiga erishib bo‘lmaydi. Adabiyotshunoslik nazariyasi fani adabiy ta’lim kechimidagi ana shu eng umumiyl jihatlarni o‘rganadi, adabiyotni anglatishda qo‘llaniladigan metod va usullarni tahlil qiladi. Ammo “universal qoidalar” tushunchasini har qanday holatda ham hech bir o‘zgarishsiz qo‘llayverish mumkin bo‘lgan doimiy usullar tarzida qabul etmaslik kerak. Negaki, pedagogika ilmi va amaliyoti jabhasiga, yoppa universalizmni tatbiq etish mumkin emas.

Kalit so’zlar : metodika ,Universal qoidalar ,adabiyot o‘qitish ,adabiy ta’lim .

Adabiyot o‘qitishdagi eng ilg‘or tajribalarni umumlashtirmay, deyarli barcha darslarda qo‘llash mumkin bo‘ladigan universal qonuniyatlarini kashf etmay turib, yoshlarga adabiy tarbiya berish samaradorligiga erishib bo‘lmaydi. Adabiyotshunoslik nazariyasi fani adabiy ta’lim kechimidagi ana shu eng umumiyl jihatlarni o‘rganadi, adabiyotni anglatishda qo‘llaniladigan metod va usullarni

tahlil qiladi. Ammo “universal qoidalar” tushunchasini har qanday holatda ham hech bir o‘zgarishsiz qo‘llayverish mumkin bo‘lgan doimiy usullar tarzida qabul etmaslik kerak. Negaki, pedagogika ilmi va amaliyoti jabhasiga, yoppa universalizmni tatbiq etish mumkin emas.

Metodikadagi universalizm deyilganda, adabiy ta’lim jarayonida bir martadan ko‘proq ishlatish mumkin bo‘lgan didaktik usul va yechimlar nazarda tutiladi. Har bir o‘qituvchi u yoxud bu pedagogik muammoni o‘z tajribasi va bilimi darajasidan kelib chiqib, o‘zicha hal etishini ko‘zda tutgan holda muayyan umumiy qonuniyatlarni topish va ulardan foydalanib, adabiy ta’limni yaxshiroq yo‘lga qo‘yish mumkin.

Adabiyotshunoslik nazariyasi, xususan, badiiy asar tilini o‘qitish samaradorligini oshirish yuzasidan beriladigan tavsiyalar retsept yo‘nalishida, bir marta o‘rganib olib umr bo‘yi qo‘llayveradigan axborot sifatida emas, balki konseptual tabiatga ega bo‘lib, har qanday masala echimining turli variantlari bo‘lishi mumkinligi ko‘zda tutiladi. Umuman olganda, adabiy ta’lim jarayonini o‘rganish, umumlashtirish va ilmiy xulosalar chiqarish hamda bu yo‘nalishda ilmiy tadqiqotlar olib borishning o‘ziga xos metodlari mavjuda. Kuzatish, so‘rov, tabiiy sinov, laboratoriya eksperimenti, ta’lim hujjatlarini o‘rganish, talabalarning yozma ishlarini tadqiq etish, og‘zaki javoblarni tekshirish singari qator ilmiy-tadqiqot metodlari borki, ular ko‘magida adabiyot ilmi bo‘yicha nazariy tadqiqotlar olib boriladi.

Adabiyotshunoslik nazariyasi predmetining badiiy asar tili bo‘limi pedagogika ilmining xususiy bir sohasi sifatida, birinchi navbatda, pedagogika bilan bog‘liq. Chunki bu bo‘lim jzasidan chiqariladigan xulosa va berilajak tavsiyalar talabalarning fiziologik va ruhiy xususiyatlariga maksimal darajada mos kelishi kerak. Shuning uchun ham u psixologiya fani yutuqlariga tayangandagina samarali ish ko‘ra oladi.

Badiiy adabiyot o‘z holicha inson hayotiga bevosita kerak emasday bo‘lib tuyulsada, amalda insonning odamlik martabasiga yuksalishi uchun xizmat qiladigan ma’naviy sifatlarni shakllantirishda muhim o‘rin tutadi. CHunki badiiy adabiyotda inson ruhiyati aks etadi. Binobarin, o‘z ahlida ezgu ruhiy sifatlarni qaror topdirmoqchi bo‘lgan millat ta’lim muassasalarida adabiyot o‘qitishni imkon qadar samarali yo‘sinda tashkil qilishga e’tibor qaratadi. Negaki, adabiyot yordamida bilvosita shakllantirilgan ma’naviy sifatlar inson ruhiyatining ezgu

bo‘lishiga olib keladi. Ezgu ma’naviy fazilatlar esa, shaxs takomilining, binobarin, jamiyat taraqqiyotining omilidir.

Ayniqsa, inson omilining salmog‘i ortib, bir odamning qo‘lidan ulkan yaxshiliklar ham, tengsiz yovuzliklar ham kelishi mumkinligi talabalarga imkon qadar ko‘proq ezgu sifatlarni singdirish kerakligini taqozo etadi. Binobarin, adabiyotshunoslik nazariyasi fanining predmeti muhim ijtimoiy salmoq kasb etadi. Badiiy asar o‘qishga doimiy ehtiyoj, adabiyotdan xabardorlik, o‘qiganlarni tushunish va tahlil qila olish hamda bu xususda istasa og‘zaki, tilasa yozma shaklda ravon fikr bayon qilabilish millat ahli intellektual rivojidan dalolat bo‘ladi. SHuning uchun ham adabiyot o‘qitishni samarali yo‘lga qo‘yish talabalarining o‘zlashtirishini yaxshilashga qaratilgan didaktik tadbirgina bo‘lmay, yoshlarda ezgu ma’naviy sifatlar tarkib topdirishga yo‘naltirilgan umumilliy ahamiyatga ega yumushdir.

Ta’limning gumanitarlashishi, o‘quv-tarbiya ishlarining gumanizatsiyalashuvi, ta’limning differensiallashuvi, o‘quv fanlarining integratsiyalashuvi, o‘qitish saviyasining ham adabiyotshunoslik va pedagogika ilmining hozirgi darajasiga ko‘tariluvi adabiy ta’limga tamomila o‘zgacha yondashish zaruriyatini tug‘diradi.

XX asrning 60-yillaridan e’tiboran pedagogika ilmida paydo bo‘lgan konstruktiv pedagogika nazariyasi bugunga kelib, adabiyotshunoslik nazariyاسining tabiatiga ham jiddiy ta’sir ko‘rsatib, uning mohiyatini o‘zgartirib yubormoqda. SHuningdek, ta’lim nazariyasi va amaliyotiga “texnologik ta’lim” tushunchasining kirib kelishi fanni o‘qitishda ham bir qator yangiliklar sodir bo‘lishini taqozo etmoqda. Ko‘pincha, pedagogik texnologiyaga ta’lim jarayonini osonlashtirishga, uni ma’lum darajada isloh qilishga qaratilgan amaliyot tarzida qaraladi. Holbuki, bu tushunchani “pedagogik texnologiya” emas, balki “texnologik ta’lim” tarzida qo‘llash hamda uning o‘qitish sohasida tub inqilobiy o‘zgarishlar qilish yo‘li ekanligini tushunish kerak bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. K. Qosimova va boshqalar, T: "Noshir" nashriyoti 2009.
2. " Ona tili o‘qitish metodikasi" ma’ruzalar matni.
3. Azizzoxaeva N. N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. –T.: O‘zbekiston yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg‘armasi nashriyoti. 2006 y. 200b

4. Abu Rayhon Beruniy. Feruza (Javohirlar haqida naql va hikoyatlar). – Toshkent: A.Qodiriy nomidagi nashriyot, 1993.
5. Axmedova M., Abdurahmonova N., Jumaev M. Matematika. 1-sinf uchun darslik. T.: “Turon-iqbol”. 2008-yil.
6. Abdunabiyevich, A. F. (2023). DARSLIKDA YORITILGAN ZULFIYAXONIM MAVZUSINI STEAM YONDASHUVI ASOSIDA O'RGANISH. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 20(2), 98-103.